

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודת ל"ג בעומר תשע"ו לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתק"כ

כי הוה מקשי רבי פנחס בן יאיר קושיא, הוה מפרק ליה רבי שמעון בעשרין וארבעה פירוקי.

והנה השמן בתחלת עשייתו, עוברין עליו ימים של צער, וכדאיתא במדרש (שמו"ר לו-א) הזית הזוה, מורדין אותו וחובטין אותו, ונותנין אותן במטחן ואחר כך טוחנין אותן, ואחר כך מקיפין אותן בחבלים, ומביאין אבנים, ואחר כך נותנין שמן ע"ש. אם כן בתחלתו מכין וכותשין אותן, והם מושפלים עדי ארץ, אבל אחר כך מתעלה, ואפילו אתה מערבו בכל המשקין שבעולם, הוא נתון למעלה (שם). והוא עולה עליון על כל המשקאות. ולמדה זו זכה רבי שמעון, שהגיע למדרגת הששון של השמן, שעולה על כל המשקין, וגם הוא נתעלה ביותר על כל חביריו. וזהו שאומרים, בר יוחאי נמשחת אשריך, אתה נמשך במה שאמרת אשריך שראיתני בכך, שאני יכול להשיב כ"ד פירוקי על כל מה שרבי פנחס בן יאיר לא הביין להשכיל, ועל ידי זה הוא נתעלה לשמן ששון מחבריך, לשמחת השמן שאחר שכותשין וחובטין אותו הוא עולה למעלה על כולם.

*

ואנו אומרים על רבי שמעון, ידע כל הנסתרות, דבריו עושים פירות, ביטל כמה גזירות. והיינו שכחו של רבי שמעון היה מופלג בביטול גזירות, עד שאמרו בוזה"ק (ויקרא טו.) דלא הוה גזירה דאתגזר על עלמא לעילא דלא מבטל לה ע"ש. ואיתא בוזהר חדש ("ח"ב רות מד. ד"ה פתח) דזמנא חדא הוה דבר בלוד, אתא רבי שמעון בן יוחאי למתא. אמרו ליה לרבי שמעון בן יוחאי, מאי נעביד. קם ועבר במתא, וחמא בני נשא שכיבן. אמר, כל האי במתא, ואנא הכא, גזרנא דליבטל. שמעו ברת קלא דהות אמרה, פוקו מהכא, דהא רבי שמעון בן יוחאי הכא, דקודשא בריך הוא גזר והוא מבטל. הוה תמן רבי חנינא, אתא ואמר ליה לרבי מאיר, אמר ליה רבי מאיר, שבחא דיליה מן יכול למיקם ביה, אי לאו כמשה. פתח ואמר, ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה ותן עליה אש מעל המזבח ושים עליה קטורת (במדבר יז-א). וכתיב, ויקח אהרן וגוי. וכתיב, והנה החל הנגף בעם. וכתיב, ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה. כולי האי אצטריך ליה למשה למטרח. ורבי שמעון בן יוחאי במימריה, הקב"ה גזר, והוא מבטל מותנא ע"ש. ויש להבין בטעם הדבר שהיה כוחו גדול עוד יותר ממה שרבינו

בר יוחאי נמשחת אשריך שמן ששון מחבריך. ולכאורה תיבת 'אשריך' הוא שלא במקומו, והוי ליה למימר אשריך בר יוחאי נמשחת שמן ששון. וגם להבין בטעם שקראו בשם שמן ששון דייקא. ונראה דאיתא בגמרא (שבת לג.) דכאשר החבא רבי שמעון בתוך המערה, איתרחיש ניסא, איברי להו חרובא [לאכול פירותיו] ועינא דמיא [לשתות]. ויש להבין כיון דבריאת העץ היתה בדרך נס, הרי יש עץ פירות משובחות יותר כגון משבעת המינים שנשתבחה בה הארץ, ולמה נברא חרוב דייקא למאכלו. ובבן יהוידע כתוב, כי 'חרוב' בגמטריא 'גבורה', ומים הם חסדים, ורמזו להם שיקבלו היסורין בשמחה כדי שבוזה יתמתקו הגבורות ע"כ.

ויש לומר עוד, כי לזכות לכתרה של תורה אי אפשר רק במי ששובר את גופו ולומד תורה מתוך הדחק, וכדאיתא במשנה (אבות ו-ד) כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך. ואלו הדברים הם מהמ"ח קנינים שהתורה נקנית בהם, במיעוט שינה במיעוט תענוג וכו' (שם ו-ה). ואין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה (ברכות אט), ובמי אתה מוצא חמאה של תורה, במי שמקיא חלב שינק משדי אמו עליה (שם). ומי שמחריב את גופו, זוכה שנשמתו מאירה באור התורה. ולמדריגה זו זכה רבי שמעון ביתר שאת, אשר י"ג שנה לא אכל רק חרובין, ויושב בתוך החול יומם ולילה בבקעים ופצעים בתוך גופו. ולכן זכה להתעלות במדרגות רמות, עד שנתגלו לו סודות התורה עד אין שיעור.

וזהו הענין שרצו לרמוז לו בכניסתו בהמערה, אשר הן אמת שיעברו עליו שם ימי צער שיחריב את גופו, אבל לעומת זה יזכה להארת עינים בתורה באופן נפלא. ולכן איברי ליה חרובא ועינא דמיא, 'החרוב' מורה לו על חורבן גופו, אבל עבור זה יזכה 'לעינא דמיא', שהעינים שלו יאירו בתורה שנמשלה למים (בבא קמא יז.). וכפי הערך שימעט את גופו מתענוגים יזכה שיאירו עיניו יותר בתורה. ובאמת זכה למדה זו, וכמו שהשיב לרבי פנחס בן יאיר שאמר לו אוי לי שראיתניך בכך, השיב לו אשריך שראיתני בכך, שאלמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך, דמעיקרא כי הוה מקשי רבי שמעון בן יוחאי קושיא הוה מפרק ליה רבי פנחס בן יאיר תריסר פירוקי, לסוף

לבטל גזירות. וגם להבין מהו הקשר של ידע כל הנסתרות עם מה שסיים שביטל כמה גזירות.

ונראה דהנה רבי שמעון בן יוחאי אמר, יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין וכו' (סוכה מה:). וברש"י בזכותי אני סובל כל מעשיהם ועונותיהם ופוטרו מן הדין ע"כ. ויש לומר עוד, כי קוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא (זוה"ק ח"ג עג), והזוכה להשיג השגות גדולות בעומק קדושת התורה, זוכה להשיג גם כן השגות ברוממות קדושת ה', וכמו כן בקדושת ישראל, כי שלשתם הם מאוחדים כאחד זה בזה. ונראה דמטעם זה נודמן לרבי שמעון להיות בהמעה י"ב שנה, ושוב חזר ושהה שם עוד שנה, שנת י"ג, כי הי"ב שנה מורה על הכלל ישראל שהם י"ב שבטי י-ה, וי"ג רומז לאחד, מורה על קוב"ה אשר ה' אחד ושמו אחד. ובהיות כי שם בהמעה זכה להשיג שלימות אורייתא, כן כנגד זה זכה להשיג השגה יתירה גם בקדושת קוב"ה וקדושת ישראל שהם אחדים זה בזה.

והנה שלמה המלך אומר (שיר א-ה) שחורה אני ונאווה, ובמדרש שחורה אני מבחוץ ונאווה אני מבפנים. ופירש בדרשות לחם שלמה (דרוש יד) כי באברינו וגופינו חטאנו ואנו שחורים מבחוץ, אבל נאווה אני מבפנים, כי נקודת היהדות הפנימי לא נעתקה ונאבד מאתנו ח"ו, והלב לא נשחת, ואנו מאמינים בה' ובתורתו, וזה אינו רואה רק הקב"ה שהוא הבוחן לבבות ביום דין, ואפילו האדם בעצמו אינו יודע זאת שפנימיותו עדיין טהור וקודש לה', וכבר נסינו לאין מספר שבעת גזירת שמד מסרנו נפשותינו, ואפילו קלי דעת ונשים השליכו את נפשם מנגד ומסרו עצמן להריגה ושריפה ושאר צרות. ואומר אני שאפילו הקל שבישראל אשר נדמה אליו כי כבר הוא מבחוץ ואין בו ריח תורה ויראה ואמונה, עם כל זה יוכל להיות שבעת השמד לא יחליף דתו וימסור את עצמו לשריפה והריגה ויקדש את שמו יתברך ברבים, והוא דבר נעלם מעין כל, ואפילו ממנו בעצמו נעלם, רק הבורא ברוך הוא בלבד הוא יודע עומק הלב, שהוא בוחן לבבות. וזה לדעתי מה שאמר דוד המלך (תהלים צ-ח) 'שתה עונותינו נגדך', ומגיע לנו עונש גדול, אבל 'עלומנו למאור פניך', פירושו מה שטמור ונעלם אף מן האדם עצמו, שהוא עצמו גם כן אינו יודע שנפשו לא נשחתה לגמרי ושימסור נפשו בעת גזירת שמד ח"ו, ואמנם הקב"ה רואה זה, ודבר זה הוא למאור פניו ע"כ. ואם כן הנסתר שיש בכל ישראל הוא קודש לה' עד מסירת נפש ממש.

ומעתה רבי שמעון שזכה שיתגלה לו הנסתרות שיש בתורה, וראה בה הדברים הפנימיים שלא נגלו לעיני הרואה, זוכה כנגדו להשיג גם הנסתר שבישראל, כי אורייתא וישראל חד הוא. וגם כאשר לפי ראות העין הוא נראה כנבזה וקל, מכל מקום תוך תוכו קודש לה', ושחורה אני מבחוץ ונאווה אני מבפנים, ובמדה זו היה יכול לפטור כל העולם מן הדין, שהשיג הנני שיש בכל ישראל, שפנימיותו קודש לה'.

ולכן משה רבינו ששורש נשמתו גילוי נגלות התורה, על כן גם כוחו להמליץ על ישראל הוא רק בדברים הנגלים לעיני כל. אבל רבי שמעון ששורשו הוא גילוי הנסתרות שבתורה, על כן ידע והשיג 'כל הנסתרות', ההעלם והנסתר שיש בתוך כל ישראל בפנימיותו, ולכן היה יכול לעורר זכות על כל ישראל, ודבריו עושים פירות, וביטל כמה גזירות.

ואיתא בגמרא (שם) דאתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא, אמר מאן לודעיה לבר יוחי דמית קיסר ובטל גזירתא, נפקו וכו' ע"ש. ויש להבין הלא אליהו שליח ד' לבשר בשורות טובות, ולמה לא נכנס לבשר לו דנתבטל הגזירה. וגם למה לא יצאה בת קול צאו ממערתכם, כמו שיצאה אחר י"ב חודש משנכנסו שנית. ובפשטות יש לומר דאיתא בגמרא (שבת קיח:) אמר רבי יוסי יהא חלקי ממושיבי בית המדרש, ולא ממעמידי בית המדרש [ממונים לעת אוכל לומר הגיע עת לעמוד ולאכול] ע"כ. ובגמרא (פסחים טז.) אמרו עליו על רבי עקיבא מימיו לא אמר הגיע עת לעמוד בבית המדרש ע"כ. וכן אמרו (סוכה כח.) על רבי אליעזר ע"ש. ובהיות שבהמעה עסקו בתורה יומם ולילה, לא רצה אליהו להפסיקם ולהעמידם מבית המדרש, על כן הכריז כן על פתח המערה, והם יעמדו מעצמם.

אמנם יש לומר בזה עוד, על פי מה דאיתא בליקוטי תורה מהאריז"ל על הפסוק (שמות ג-י) לכה ואשלחך אל פרעה, דלכאורה תיבת 'לכה' מורה שילך מעצמו בלא שליחות, והוא סותר למה שנאמר 'ואשלחך'. ותירץ כי לצד שבשליחות זה היה מעורב שני דברים, אחד לטובת ישראל להוציאם ממצרים, והב' לרעה, שעל ידי השליחות אמר פרעה תכבד העבודה על האנשים, ולפי שאין הקב"ה מייחד שמו על הרעה (ב"ר ג-ח), לכן אמר 'לכה', כלפי מה שנגרמה להם רעה שהכבידו עליהם את העבודה, הרי הוא כהולך מעצמו בלא שליחות מהשי"ת, וכלפי מה שהולך לטובת ישראל אמר 'ואשלחך', לכנות שמו יתברך על הטובה, שהולך בשליחותו של מקום ע"כ.

ועל פי זה כתוב בדברי יואל (פ' משפטים קסז:) ליישב קושיית הרמב"ן (שמות לג-יב), שכאשר אמר ה' למשה מתחלה, הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך (שמות כג-ב), שתק כמסכים על הדבר. ושוב כאשר אמר לו ה' הנה מלאכי ילך לפניך (שם לב-ד), מיאן בדבר, ואמר אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה ע"ש. ולפי זה אתי שפיר, דבפרשת משפטים נאמר הנה אנכי 'שולח' מלאך לפניך, נתרצה משה בדבר, דכיון שהקב"ה מייחד שמו עליו, והוא שלוחו של מקום, תהיה שליחות המלאך רק לטוב להם, אבל בפרשת תשא נאמר לו הנה מלאכי ילך לפניך, שהוא מורה שיהיה המלאך לרעה, שעל כן נאמר לשון הליכה ולא לשון שליחות, שאין הקב"ה מייחד שמו עליו, מיאן משה ואמר אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה ע"כ.

והנה ה' ידע שכאשר יצאו מהמערה ויראו אנשים דקא כרבי זורעי, יתנו עיניהם בהם וישרפו מה שרואים, וכיון שיצאו להחריב עולמו של הקב"ה, ולגנות בני אדם העוסקים על פרנסתם, והלא אין הקב"ה מייחד שמו על הרעה, על כן לא יצא בת קול צאו ממערתכם, ולא נשלח אליהו להודיעם הבשורה טובה, כי יגרמו הפסד להעולם, ועל כן הכריז כן על פתח המערה דנתבטל הגזירה, והם יצאו מעצמם. ורק אחר שחזרו להמעה, וכל היכי דהוי מחי רבי אלעזר הוה מסי רבי שמעון, אז יצאה בת קול צאו ממערתכם.

וייש לומר דלכן מנהג ישראל תורה להדליק הדלקות מדורת אש ביומא דהילולא דרבי שמעון, להזכיר אותנו גודל מדריגתו שהיה פרוש כל כך מעולם הזה, שלא היה יכול להשיג איך מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, עד שבכל מקום שנתנו עיניהם נעשה הדלקה של אש. ■